

T.C.
UYU MAZLIK MAHKEMES

ESAS NO : 2021/434
KARAR NO : 2021/451
KARAR TR : 20/09/2021

ÖZET: 1163 sayılı Kanun kapsamında kooperatif yönetim kurulu üyesi olarak görev yapan davacının 1163 sayılı Kanun'un 90.maddesi uyarınca tedbiren görevinden alınmasına ili kin i lemin iptali istemiyle açılan ADL YARGI YER NDE çözümlenmesi gerekti i hk.

K A R A R

Davacı : E.A.
Vekili : Av. G.A.Z.
Davalı : Tarım ve Orman Bakanlı ı
Vekili : Av. G.A.
Davalı : Mersin Valili i Tarım ve Orman l Müdürlü ü
Vekili : Av. B.S.

I. DAVA KONUSU OLAY

1. Davacı vekili, Mersin Bölge Sulama Kooperatifleri Birli i yönetim kurulu üyesi olan davacının, görevine tedbiren son verilmesine ili kin Tarım ve Orman Bakanlı nın 14/01/2020 tarihli ve E-142570 sayılı olurunun; müvekkiline hiçbir savunma hakkı tanınmadı ı, yerine yasal olmayan bir atama yapıldı ı, kayyum atanmasının artlarının gerçekleştirmedi i, i lemin hukuka ve mevzuata aykırı oldu unu ileri sürerek iptali istemiyle idari yargı yerinde dava açmı tır.

II. UYU MAZLI A L K N B A VURU SÜREC

A. dari Yargıda

2. **Mersin 2. dare Mahkemesinin E.2020/247 K.2020/402 sayılı dosyasında,** "Davanın, 2577 sayılı dari Yargılama Usulü Kanunu'nun 15.maddesinin l/a bendi uyarınca görev yönünden reddine" dair 14/05/2020 tarihinde verdi i kararın istinaf edilmeksizin kesinle ti i anla ılmı tır. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı öyledir:

"1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 90. maddesinde, ilgili bakanlı n; kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birli inin i lem ve hesaplarını ve varlıklarını müfetti lere, kooperatif kontrolörlerine veya denetim için görevlendirilecek olan personele denetlettirebilece i... birinci fıkradaki te ekküllerin, denetim sonuçlarına göre ilgili bakanlıkça verilecek talimata uymak zorunda oldu u, yapılan denetimler sonucunda, kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin, Türkiye Milli Kooperatifler Birli inin ve bunların i tiraklerinin yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilerinin, hukuka açıkça aykırı eylem ve i lemlerinin tespit edilmesi durumunda, ilgili bakanlı n, kamu yararı ve hizmet gerekleri dikkate alınarak gecikmesinde sakınca görülen hallerde ileride telafisi güç veya imkansız zararlara yol açılmasının engellenmesi amacıyla bu ki ilerinin görevlerine tedbiren son verebilece i, bu durumda ilgili bakanlı n, bir yıl içerisinde ola anüstü genel kurul toplantısının yapılması için gerekli tedbirleri alabilece i; 98. maddesinde, bu

Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim irketlere ait hükümlerin uygulanacağı; 99. maddesinde, bu kanunda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davalarının tarafların ticari olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılacağı, bu davalarda basit muhakeme usulünün uygulanacağı hükmüne yer verilmiştir.

Kooperatif; tüzel kişiliği haiz bir kişiliği, bağımsız bir deyimle özel hukuk tüzel kişisidir. 1163 sayılı Kanunun atıfta bulunduğu Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre özel hukuk tüzel kişilerine yönelik uyuşmazlıkların çözüm yeri adli yargıdır.

Kooperatif tüzel kişilik kazanıncaya kadar idare tarafından hakkında tesis edilen idari işlem oldu ve açık olup, kooperatifin tüzel kişilik kazanmasından sonra meydana gelen uyuşmazlıklarında adli yargı yerinde çözümleneceği kuşuzdur.

Bu durumda, Kooperatifler Kanunu'na göre kurulmuş, bir özel hukuk tüzel kişisi olan ve Mersin ilinde faaliyet gösteren Mersin Bölge Sulama Kooperatifleri Birliği'nin yönetim kurulu başkan olan davacının, anılan Kanunun 90. maddesi uyarınca görevine tedbiren son verilmesine ilişkin işlemden kaynaklanan uyuşmazlığın adli yargı yerinde çözümlenmesi gerekmektedir."

3. Davacı vekili bu kez benzer istemle adli yargıda dava açmıştır.

B. Adli Yargıda

4. Silifke 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, (Asliye Ticaret Mahkemesi Sıfatıyla) 02/06/2021 tarihinde E.2020/249 sayılı gönderme kararına istinaden; 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesi'nin Kurulu ve Hakkında Kanunun 19. maddesi uyarınca görevli yargı yerinin belirlenmesi için 29/03/2021 tarihli ve 2019/204 E. sayılı üst yazı ile Uyuşmazlık Mahkemesine başvurmuştur. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...yasal düzenlemeler uyarınca somut olaya bakıldığında; davalı idare tarafından Kooperatif Kanununun 90. Maddesinde idareye denetim yapma ve gerekli önlemleri alma kapsamında verilen yetki uyarınca Mersin Bölgesi Sulama Kooperatifleri Birliği mahallinde Bakanlık tarafından görevlendirilen kontrolör tarafından gerçekleştirilen denetim akabinde hazırlanan raporda tespit edilen usule aykırılıkların bildirilmiş olduğu, bu rapor doğrultusunda 14.01.2020 tarihli E.142570 sayılı oluru ile mevcut yönetim kurulu üyeleri davacı Ersin Akdoğan ile dava konusu Ali Barut ve Mustafa Yakar'ın görevlerine tedbiren son verilmiş olduğu, davacının söz konusu idari işlemin iptali ve görevine iadesi talebiyle bu davayı açmış olduğu anlaşılmıştır.

Dava açılmadan önce her ne kadar Mersin 2. dairesi Mahkemesinin 2020/247 Esas, 2020/402 Karar sayılı 14.05.2020 Tarihli ilamı ile davanın dayanağını Kooperatif Kanunundan alması sebebiyle davaya bakmaya adli yargının görevli olduğu belirtilmiş ise de söz konusu iptali istenen işlem Bakanlığının denetim yetkisini kullanarak, yetkisi dışında verdiği bir idari işlem olduğu iddiası ile iptali istenen, 2577 sayılı YUK m.2 hükmü uyarınca sayılan idari işlemlerden olup adli yargı, idari mercilerin vermiş olduğu idari işlemlerin kapsamı, usulüne uygun olarak verilip verilmemiş, idarenin yetkisini denetleme görevini haiz değildir. Nitekim 2577 sayılı YUK'ta idari işlemin tanımı yapılmış olup tahdidi olarak hangi işlemlerin idari işlem olduğu belirtilmemiştir. idari işlemlerin dayanağını oluşturan adli yargı bakımından da aynı kanun uyarınca yargılama yapılabilecek düzenlemeleri içeren Sosyal Sigortalar Kanunu, Kooperatif Kanunu gibi idari işlemlerin yapılmasına dayanak teşkil eden pek çok kanun bulunmaktadır.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ticari işlemler ve ticari davaların kapsamı belirtilmiştir. Kanunun "Ticari işlemler" başlıklı maddesinin 3. Maddesinde "(1) Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işlemi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlemlerdir." şeklinde ticari işlem; "Ticari davalar, çeki mesiz yargı işleri ve delilleri" başlıklı maddesinin 4. Maddesinde "(1) Her iki tarafın da ticari işlemiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çeki mesiz yargı işleri ile tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın;

a) Bu Kanunda,

b) *Türk Medenî Kanununun, rehin kar ılı nda ödünç verme i i ile u ra anlar hakkındaki 962 ilâ 969 uncu maddelerinde,*

c) *11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun malvarlı unın veya i letmenin devralınması ile i letmelerin birle mesi ve ekil de i tirmesi hakkındaki 202 ve 203, rekabet yasa ına ili kin 444 ve 447, yayın sözleşme sine dair 487 ilâ 501, kredi mektubu ve kredi emrini düzenleyen 515 ilâ 519, komisyon sözleşme sine ili kin 532 ilâ 545, ticari temsilciler, ticari vekiller ve di er tacir yardımcıları için öngörölmü bulunan 547 ilâ 554, havale hakkındaki 555 ilâ 560, saklama sözleşme melerini düzenleyen 561 ilâ 580 inci maddelerinde,*

d) *Fikrî mülkiyet hukukuna dair mevzuatta,*

e) *Borsa, sergi, panayır ve pazarlar ile antrepo ve ticarete özgü di er yerlere ili kin özel hükümlerde,*

f) *Bankalara, di er kredi kurulu larına, fmsal kurumlara ve ödünç para verme i lerine ili kin düzenlemelerde, öngörülen hususlardan do an hukuk davaları ve çeki mesiz yargı i leri ticari dava ve ticari nitelikte çeki mesiz yargı i i sayılır. Ancak, herhangi bir ticari i letmeyi ilgilendirmeyen havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ili kin haklardan do an davalar bundan istisnadır.*

(2) *Ticari davalarda da deliller ile bunların sunulması 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerine tabidir." ekindeki düzenleme ile de ticari davalar belirtilmi tir. Kanunen genel ko ul olarak bir davanın ticari dava sayılabilmesi için istisnai haller di nda tarafların tacir olmaları gerekmektedir.*

Kooperatifler Kanunu Madde 99 - "(1) Bu kanunda düzenlenen hususlardan do an hukuk davaları, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılır.

(2)Bu davalarda basit muhakeme usulü uygulanır." Hükmü i bu genel kuralın istisnalarındandır. Burada kanun koyucu tarafından tacir sayılan kooperatife kar ı vatanda ın açmı oldu u davalarda hak kaybına u ramaması amacıyla davanın ticari dava sayılması gerekti i belirtilmi olup vatanda ın kanunun idareye verdi i yetki kapsamında bakanlı a kar ı açmı oldu u davaların ticari dava olarak görölmesi amaçlanmamı tir. bu sebeple eldeki davada mahkememizce idari yargı yolunun caiz oldu u dü ünülmektedir."

III. LG L HUKUK

A. Mevzuat

5. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 90. maddesinde, *"ilgili bakanlı ın; kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birli inin i lem ve hesaplarını ve varlıklarını müfetti lere, kooperatif kontrolörlerine veya denetim için görevlendirilecek olan personele denettirebilece i,... birinci fıkradaki te ekküllerin, denetim sonuçlarına göre ilgili bakanlıkça verilecek talimata uymak zorunda oldu u, yapılan denetimler sonucunda, kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin, Türkiye Milli Kooperatifler Birli inin ve bunların i tiraklerinin yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilerinin, hukuka açıkça aykırı eylem ve i lemlerinin tespit edilmesi durumunda, ilgili bakanlı ın, kamu yararı ve hizmet gerekleri dikkate alınarak gecikmesinde sakınca görülen hallerde ileride telafisi güç veya imkansız zararlara yol açılmasının engellenmesi amacıyla bu ki ilerinin görevlerine tedbiren son verebilece i, bu durumda ilgili bakanlı ın, bir yıl içerisinde ola anüstü genel kurul toplantısının yapılması için gerekli tedbirleri alabilece i" 98. maddesinde, "bu Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim irketlere ait hükümlerin uygulanaca ı" 99. maddesinde, "bu kanunda düzenlenen hususlardan do an hukuk davalarının tarafların ticari olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılaca ı, bu davalarda basit muhakeme usulünün uygulanaca ı" hükümlerine yer verilmi tir.*

B. Yargı Kararları

6. Anılan Kanunun 90. maddesinin ikinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının 2. cümlesinin Anayasa'ya aykırılı ı iddiasıyla Anayasa Mahkemesine yapılan ba vururu sonucunda, Anayasa Mahkemesinin E.2010/79, K.2012/9 sayılı, 19/01/2012 karar tarihli kararı ile, maddenin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı oldu undan bahisle iptaline, üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinin ise Anayasa'ya aykırı olmadı ina ve iptal isteminin reddine karar verilmi tir. Anılan kararın gerekçesi incelendi inde; "*Kooperatiflerin Anayasa'nın 48.maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen "özel te ebbüs" kapsamında de erlendirildi i, 90.maddede ilgili Bakanlı a verilen kooperatifleri denetleme ve hukuka aykırı eylem ve i lemlerin tespiti halinde kooperatif yöneticilerinin görevlerine tedbiren son verme yetkisinin, suiistimallerin önüne geçilmesi amacına dayalı oldu unun"* belirtildi i anla ılmaktadır.

IV. NCELEME VE GEREKÇE

A. İlk nceleme

7. Uyu mazlık Mahkemesinin Celal Mümtaz AKINCI'nın ba kanlı ında, Üyeler ükrü BOZER, Mehmet AKSU, Birol SONER, Aydemir TUNÇ, Nurdane TOPUZ ve Ahmet ARSLAN'ın katılımlarıyla yapılan 20/09/2021 tarihli toplantısında; 2247 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca yapılan incelemeye göre, Asliye Hukuk Mahkemesince, anılan Kanun'un 19. maddesine göre ba vuruda bulunulmu oldu u, Mahkemece adli yargı dosyasının ekinde idari yargı dosyası ile birlikte Uyu mazlık Mahkemesine gönderildi i ve usule ili kin herhangi bir noksanlık bulunmadı ı anla ıldı ından görev uyu mazlı ının esasının incelenmesine oy birli i ile karar verildi.

B. Esasın ncelenmesi

8. Raportör-Hâkim Engin SEL MO LU'nun, davanın çözümünde adli yargının görevli oldu u yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan, ilgili Ba savcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Halil brahim Ç FTÇ ile Danı tay Savcısı Yakup BAL'ın davada adli yargının görevli oldu u yolundaki sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra gere i görü ülüp dü ünüldü:

9. Dava, kooperatif yönetim kurulu üyesi olarak görev yapan davacının 1163 sayılı Kanun'un 90.maddesi uyarınca tedbiren görevinden alınmasına ili kin i lemin iptali istemiyle açılmış tır.

10. Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca kooperatifler özel hukuk tüzel ki ileridir. Bu kapsamda kooperatif tüzel ki ilik kazanıncaya kadar idare tarafından hakkında tesis edilen i lemin idari i lem oldu u açık olup, kooperatifin tüzel ki ilik kazanmasından sonra meydana gelen uyu mazlıkların da adli yargı yerinde çözümlenece i ku kusuzdur.

11. Anılan yasal düzenlemeler ı ında, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu kapsamında özel hukuk tüzel ki isi mahiyetinde olan Mersin Bölgesi Sulama Kooperatifleri Birli inde yönetim kurulu üyesi olarak görev yapan davacının 1163 sayılı Kanun'un 90. maddesi uyarınca tedbiren görevinden alınmasına ili kin i lemin, yine 1163 sayılı Kanun'un uygulanmasından kaynaklanan bir tasarruf oldu u sonucuna varıldı ından; bu tasarrufun iptali istemiyle açılan davanın da adli yargı yerinde görülmesi gerekti i sonucuna ula ılmış tır.

12. Yukarıda belirtilen hususlar göz önünde bulundurularak, Silifke 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin (Asliye Ticaret Mahkemesi Sıfatıyla) 02/06/2021 tarihli ve E.2020/249 sayılı ara kararına istinaden yaptı ı ba vurunun reddine karar verilmesi gerekmi tir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Davanın çözümünde ADL YARGI YER N N GÖREVL OLDU UNA,

B. Silifke 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin (Asliye Ticaret Mahkemesi Sıfatıyla) 02/06/2021 tarihli ve E.2020/249 sayılı ara kararına istinaden yaptığı BA VURUNUN REDD NE,

20/09/2021 tarihinde, OY B RL LE KES N OLARAK karar verildi.

Ba kan
Celal Mümtaz
AKINCI

Üye
ükürü
BOZER

Üye
Mehmet
AKSU

Üye
Birol
SONER

Üye
Aydemir
TUNÇ

Üye
Nurdane
TOPUZ

Üye
Ahmet
ARSLAN